

Лазар Марићевић,
Центар за развој Србије, Београд

УДК 342.511(73):929 Nixon R.

ЛИЧНОСТ ПРЕДСЕДНИКА – РИЧАРД МИЛХАУС НИКСОН

Сажетак: У раду се анализира личност Ричарда Милхауса Никсона, 37. председника Сједињених Америчких Држава. Он је требало да представља оличење америчког сна. Издигао се из сиромашне средине, без пријатеља који би му помогли, без завршених престижних школа, да би после много успона и падова постао политички лидер Америке. Али као што то често бива код обичних људи, свој успех је заменио потпуним фијаском, као особа која је морала да поднесе оставку на председничку функцију после афере Вотергејт. Веома је могуће да је више фактора као што су његова личност, неуротски симптоми и пренаглашени мотиви моћи и постигнућа заједно довели до прекида другог председничког мандата који је освојио огромном већином гласова.

Кључне речи: мотиви моћи, постигнућа, аутономије, афилијације, нарцизам, анксиозност, грандиозни селф, психосоматика

Ричард Никсон је рођен у месту Јорба Линда, у Калифорнији, а од своје девете године живео је у малом квекерском месту Витијер близу Лос Анђелеса, где је његов отац Френк држао бензинску станицу и бакалницу.

Његово детињство заиста је било скромно, не превише интересно и без неких изузетних догађаја који би га обележили, без поремећаја, болести зависности, прељуба родитеља – типична породица и детињство у малом америчком граду.¹ Мајка га је научила да чита пре него што је пошао у школу. Као дечак деловао је доста дистанцирано и формално, а тако се и облачио. Иако је Никсон свог оца, на више места, представљао као особу која му је усадила поштовање према учењу и раду, ипак је открио и његову праву слику у неколико интервјуа. „Имао је тешку нарав, и веома рано сам научио да се повинујем правилима која нам је постављао.“² Његовог оца Френка описују као бучну, непријатну особу која је волела да доминира и вређа друге људе.³ Трамвајски кондуктер, власник бензинске станице и бакалнице својој фамилији никада није успео да приушти добар живот. У ствари, „...Френк Никсон био је

1 Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, 1st ed. (New York: Public affairs, 2007), стр. 3.

2 Bela Kornitzer, *The Real Nixon: An Intimate Biography* (New York: Rand McNally Co., 1960), стр. 79.

3 Robert Dallek, *Nixon and Kissinger: Partners in Power* (New York: Harper Collins Publishers Inc, 2007), стр. 5.

све што Ричард није желео да буде, ...он је био мотивисан да учини више него отац ...и увек је сумњао да ли ће то успети.“⁴

Никсон је био наклоњенији мајци, али она није била тип нежне мајке која би мазила и држала своју децу у крилу.⁵ Колико је отац био груб и неотесан, толико је његова мајка била хладна.⁶

Никсонов однос према родитељима показује да је живео у породици у којој није било блискости већ много уздржаности. У „одбацивању“ оца као било каквог идеала, а без праве мајчинске љубави, можемо тражити развијање мотива аутономије, за који је потребна одређена слобода и да се не подлеже утицају других, нарочито утицају оца. Исто тако и мотив постигнућа се развијао код Никсона од малих ногу, као жеља да успе у животу и да се издигне из сиромашне средине.

* * *

По смрти најмлађег брата Артура, мајка Хана приметила је да се Ричардова жеља да учини родитеље поносним повећала. У седмом разреду већ је показао жељу за додатним радом – ишао је и на часове клавира и на часове виолине. У осмом разреду постао је председник разредне заједнице и тада већ помиње жељу да постане политичар како би могао да учини нешто добро за људе.⁷ Већ тада је увежбавао вештине јавног говора, у чему је показивао изузетну упорност. У шеснаестој години освојио је прву награду на такмичењу у говорништву.

Никсон је још од раних тинејџерских година радио у бакалници и ишао у школу. Већ тада се могао наслутити његов радни порив. Али ова прича има и другу страну – његова рођака тврди да је он радио у јутарњим сатима да га нико не би видео јер се стидео рада у бакалници.⁸ Сигурно је да људи који су мигрирали на запад САД, двадесетих и тридесетих година XX века, нису били мотивисани само новцем и економским успехом, већ признањем и поштовањем, тим великим америчким вредностима.

Захваљујући гвозденој дисциплини, постигао је добре резултате у школи и зарадио је епитет интелектуалца.⁹ Уочљиво је да у то време није показивао да ужива у друштву других.¹⁰

Примећујемо да је као дете и као тинејџер имао велику жељу да успе, што говори о постојању мотива постигнућа. Занимљиво је да је умео да се наметне другима као ђачки представник, као добар говорник

4 *Ibid.*, стр. 5.

5 *Ibid.*, стр. 6.

6 v. Vamik Volkan et al., *Richard Nixon A Psychobiography* (New York: Columbia University Press, 1997).

7 Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, стр. 16.

8 *Ibid.*, стр.10.

9 v. David Wallechinsky and Irving Wallace, *The People's Almanac* (New York: Doubleday & Company, Inc. Garden City, 1975).

10 Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, стр. 20.

и као спортиста (не превише успешан). Ипак, увек је био на дистанци, а понекад чак и лоше нарави према другим људима.

Политичке амбиције почео је да показује већ на колеџу, где је први пут изгубио изборе за представника студената, да би касније, уз велики труд, залажући се за идеју да се дозволе игранке у кругу колеџа, дошао до места председника.¹¹ То залагање било је у супротности с његовим квекерским васпитањем, које забрањује забаву. То је показало његов опортунизам и вољу да у будућим кампањама не бира средства да би дошао до циља. Можемо да закључимо и да се повиновао актуелном тренутку, попут већине политичара.

Очигледно је да су га, од 12. године па до председничких избора, интересовали избори, и наравно, победа на њима. То показује огромну жељу за утицајем. На Правном факултету Дјук наставио је да остварује своје политичке амбиције и био је изабран за председника удружења правника тог факултета. Секретар у кампањи, и касније, био је његов хендикепирани друг Фред Кеди. За њихово пријатељство везана је интересантна прича. Никсон је свакодневно помагао Фредију да се спусти низ главне степенице у згради универзитета и за време студија се ниједном није десио да то није учинио.¹² Иначе, на Дјуку није стекао много пријатеља. Никсон је волео да ради и није се ослањао на срећу.

Интересантан је још један догађај који се десио за време студија, када је са два цимера упао у деканове просторије да види какве су им оцене из неког предмета. Пошто су оцене биле задовољавајуће, нису ништа дирали, али су били откривени.¹³ Тај догађај, који многи покушавају да повежу с каснијом афером „Вотергејт“, заједно с неуспелим покушајима да се запосли у Еф-Би-Ај-у, говори о његовој огромној жељи за контролом и за сигурним успехом.

* * *

Жене га нису много интересовале. Прва девојка га је оставила још у Витијеру, а буквално једина жена у његовом животу била је Патриша Рајан. Венчали су се 1940. године. Био је посвећен својој жени и имали су стабилан брак и децу.

* * *

Пре него што је постао професионални политичар, Никсон се запослио у адвокатској фирми, након што су га одбили у Еф-Би-Ај-у. Док је полагао испит за адвоката, стрепео је од неуспеха.¹⁴ Зато је учио по целу ноћ. Као адвокат је изгубио први случај, који је требало да добије. Али тај

11 *Ibid.*, стр. 34.

12 *Ibid.*, стр. 37.

13 *Ibid.*, стр. 36.

14 *Ibid.*, стр. 39.

је неуспех касније успео да надомести вредним радом и успешним споровима. У ствари, први посао, огорчен због одбијања у Еф-Би-Ај-у, сматрао је понижавајућим и својеврсним поразом јер је морао да се врати у Витијер.¹⁵ Али изгледа да је то све ојачало његов мотив да успе.

* * *

Говорећи о Никсоновој каријери, многи се слажу да је ушао у политику без шарма и без господске елеганције, што се у то време очекивало од политичара. Он је ушао у свет политике јер је то желео. Због свог начина живота, изгледа, става и емпатије коју је имао за малог човека био је перципиран као човек који се бори за њихове интересе. Био је добар организатор. Сви биографи се питају да ли је то било искрено залагање. Један део приче ипак показује да се стварно залагао за мале људе.

За разлику од других политичара, који су обично имали менаџере за кампање, он је био и политичар и вођа кампање. Није веровао да било ко може да буде компетентнији од њега¹⁶ и тако је било до краја његове каријере.

Мотив моћи веома је очигледан у његовој жељи да доминира, контролише активности других, нарочито кроз организовање људи. Никсон није ништа препуштао другима, желео је да буде за све одговоран и да тако има потпуну контролу.

Праву популарност стекао је захваљујући случају Алцера Хиса, високог представника државе у Специјалном одељењу за политичке послове, који је био оптужен да је совјетски агент.¹⁷ У ствари Хис је био Никсонова идеална пројекција – студент с Харварда и Хопкинса, адвокат у фирми с дугом традицијом. Тада се Никсон залагао и за промену Уставом загарантованих права, да се једна особа не може два пута да подвргне кривичном поступку по истој правној ствари. То указује на Никсонову бескрупулозност и чињеницу да, када је то њему потребно, људска права, усађена у Устав САД, нису битна. То је одличан показатељ мотива аутономије: он је био личност која је била у стању да дела без обзира на усвојена правила у окружењу, односно да их мења како јој одговарају у тренутним околностима.

У следеће две године, Никсон је градио своју каријеру као сенатор. Он је све време црпео своју снагу из партијске структуре и оба конгресна дома, што ће се видети касније у борби за потпредседничко место. Желео је да све контролише, што је својствено његовој структури личности. То се види и у избору особља и давању задатака. Морало је бити одговорено на свако писмо, скоро компулсивно, а ако није било тако,

15 Robert Dallek, *Nixon and Kissinger: Partners in Power*, стр. 11.

16 Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, стр. 75.

17 v. Robert Dallek, *Nixon and Kissinger: Partners in Power*, и Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*.

после две недеље је морао да буде обавештен о томе. Био је захтеван и ауторитативан у односу на особље, али увиђаван.

Крајем 1951. године, као резултат тензије и исцрпљујућег рада, код Никсона се појављују здравствени проблеми. Није имао никакав хоби, спортом се није бавио и патио је од инсомније што је захтевало стручну психотерапеутску подршку.

За мање од две године након избора за сенатора, на изборима 1953. године појавио се као кандидат за потпредседника САД, на листићу с Ајзенхауером, и тада је победио Тафта. На потпредседничкој позицији био је у два мандата, од 1952. до 1960. године.

У периоду између 1960. и 1964. године изгледало је као да Никсон губи своју политичку чаролију. За председничке изборе је толико радио да уместо да пројектује слику опуштеног, самопоузданог човека пуног енергије, као што је учинио Џон Кенеди, показао се као сушта супротност, уморан од кампање, нервозан, блед и неупечатљив. Понекад је губио самоконтролу, шутирао возачево седиште док ауто не стане и док га путници не смире.¹⁸

Посао који је радио од 1963. до 1968. године у фирми у Њујорку није га испуњавао јер га је интересовала само политика. „На крају сам схватио да за мене не постоји ништа друго осим политике и јавне службе... да када бих имао само овај правнички посао, био бих ментално мртав за две године, а физички за четири“¹⁹ „У том периоду почео је да се виђа са психотерапеутом др Арнолдом Хачнекером, кога су представљали као психосоматичара, а који је касније био индискретан, па је изјављивао да је Никсонова неутољива амбиција у ствари био мотив сопства или стварања сопствене персоне. Никсон је после пораза себе доживљавао као ништавило. Он је за себе био нико и ништа. Доктор је закључио да није патио од озбиљне психопатологије, али да је имао неуротске симптоме, међу којима су анксиозност и инсомнија били најочљивији.“²⁰ Упркос наведеном, доктор Хачнекер се противио тврдњи да неуротични људи не могу да буду велики лидери, чак напротив.

Иако је Никсон тврдио да су га само судбина и стицај околности вратили у политички живот,²¹ реалност је била другачија. Уз мало среће, Никсон је неуморно радио на стварању могућности да се врати у политичку арену. Пет година радио је с лидерима Републиканске партије, јер након осам година на потпредседничкој позицији лично је познавао сваког значајнијег републиканца. После великог пораза републиканаца 1964. године он се појавио као ујединитељ партије.

18 *Ibid*, стр. 28.

19 Richard M. Nixon, *RN: the memoirs of Richard Nixon* (New York: A Touchstone Book, 1990), стр. 265.

20 Robert Dallek, *Nixon and Kissinger: Partners in Power*, стр. 30.

21 v. Richard M. Nixon, *RN: the memoirs of Richard Nixon*.

Улажући велики напор и захваљујући интензивној кампањи поново се појављује као лидер странке.

У међувремену трудио се да промени губитнички имиџ и на шест месеци се појављивао у иностранству у својству амбасадора добре воље Пепси-коле. Морао је да се такмичи с Рокфелером и Реганом, политичком звездом у успону.

Сви су га наговарали да се кандидује на изборима за председника 1967. године, изузев супруге. Правда се пред њом и децом, плачући, да то дугује земљи, свету и самом себи.²² Одговор на питање зашто је то радио, да ли је то била катарза или нешто друго, говори о себичности или идеји величине.

* * *

Као председник, Никсон је напорно радио, чак до изнемоглости. Свакодневно је радио од 6 или 7 ујутру, па све до поноћи. Доручковао је десет минута, вечерао са женом пола сата. Био је све време окружен са четворо људи – Енрихманом, Халдеманом, Кисинцером и Мери Роуз Вудс.²³ Симптоматично је да није могао да се опусти.

Од почетка мандата, на различите начине је покушавао да задовољи своју жељу за контролом медија. Никсон је медије сматрао за непријатеље и то је често говорио свом особљу.²⁴

Та два податка неспорно истичу његову жељу за потпуном контролом и доминацијом. Немогућност опуштања говори о опсесији контролом. Мотиви моћи и доминације се на овај начин потпуно манифестују.

И поред таквог става, Никсон је ипак био прилично рационалан и схватао је улогу медија у демократском друштву. Између осталог, и због тога, Никсон је формирао одељење „водоинсталатера“, које је требало да заустави одавање поверљивих информација у јавност. Све што су радили могло је да се подведе под послове значајне за националну безбедност, све док у два наврата нису упали у седиште Демократске странке, у зграду Вотергејт у Вашингтону, крајем маја и 17. јуна 1972. године, када су и ухваћени.²⁵

Све је изгледало као у другоразредном криминалистичком филму, а онда је покренута читава машинерија предвођена Конгресом, који је био у рукама демократа, што је довело до повлачења Никсона, иако се не може са сигурношћу тврдити да је он ишта знао о тој операцији. Једноставно догађаји су се окренули против њега. Поднео је оставку

22 Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, стр. 505.

23 *Ibid*, стр. 578–579.

24 v. William Safire, *Before the Fall: an Insider's View of the Pre-Watergate White House*, Abingdale: Routledge, 1975).

25 *Ibid*.

9. августа 1974. године. Џералд Форд га је разрешио одговорности и спасао огромних трошкова одбране и даљег шиканирања.

У свом последњем говору Никсон је рекао: „Никада нисам био онај ко одустаје. Сваки део мог тела се противи чину одустајања пре краја мандата.“²⁶ Енрихман наводи да је само схватање политичке реалности у том тренутку определило Никсона да поднесе оставку.²⁷

* * *

После напуштања председничке функције Никсон је имао великих проблема са здрављем. Нога му је јако отицала и био је екстремно безвољан. Очигледно је у питању било психосоматско реаговање на чињеницу да је изгубио оно што је целог живота желео.

И по напуштању председничког положаја био је значајна личност у политичком животу, нарочито у Републиканској партији. Форда је сматрао лојалним, за разлику од Регана, и подржао га је на номинацијама за председничког кандидата.²⁸

Осам година након оставке, Никсон је потпуно рехабилитован. Одлазио је у посете страним земљама, заједно с другим председницима, Фордом и Картером, као Регановим изасланицима, био је и на Садатовом погребу...²⁹

Што се више временски удаљавамо од афере „Вотергејт“, Никсонов допринос улози САД у свету, као и домаћој економији, здравству и заштити средине постаће видљивији, а његова слика у јвности постаје позитивнија.

До позних година Никсон је био активан, спреман да помогне саветима, неуморан у раду и писању. За разлику од неких бивших председника, није наплаћивао своје говоре, сматрајући да је то непоштено.³⁰

Умро је у 81. години, 22. априла 1994. године.

Личност и мотиви

Када анализирамо мотиве постигнућа, моћи, афилијације и аутономије код Никсона морамо одвојено посматрати њихову експресију у периоду пре обављања највише државне функције и за време председничког мандата. Нарочито, када анализирамо мотиве афилијације и

26 Howard F. Bremer, (ed.), *Richard M. Nixon 1913: Chronology-Documents-Bibliographical Aides* (New York: Oceana Publishers, 1975), стр. 232.

27 v. Volkan Vamik et al., *Richard Nixon A Psychobiography*.

28 v. Richard M. Nixon, *RN: the memoirs of Richard Nixon*.

29 v. Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*.

30 v. *Ibid*.

аутономије код председника САД морамо да разграничимо њихове приватне и политичке личности. То значи да упркос особинама личности и структури мотива они морају да играју одређену улогу у јавном животу. Наравно, они некада имају избор и у неким тренуцима може доћи до поклапања мотива, вредности и личности са политиком коју заступају, али понекад то није могуће.

Покушајмо сада да објаснимо његово понашање и мотивацију за време председничког мандата. Никсон је имао одређене проблеме, који се пре свега односе на жељу за потврђивањем, а који су се огледали у његовој манифестованој несигурности. На пример, након конференција о развоју ситуације у Вијетнаму и повлачењу трупа, он је до касних сати звао људе да чује какав је утисак оставио.³¹ Занимљиво је да је тако интелигентног човека анксиозност могла да обузме толико снажно да сметне са ума чињеницу да ће реакцију на своја излагања имати у медијима неколико сати касније. То можемо да посматрамо као део мотива афилијације. Свесно или не, Никсон је тражио уважавање и прихватање других, нарочито у тешким тренуцима.

Очигледно је да је Никсонова психологија била посебна, настала у специфичном социокултурном миљеу. Навели смо већ да потиче из породице где се нису показивала осећања, одрастао је с оцем незгодне нарави и с мајком која је испољавала гвоздену самоконтролу. Никсон је желео да надмаши оца и да се издигне високо, а с друге стране је тражио самоконтролу и мирноћу коју је видео код мајке. Никсон је био нарцистичка личност с флукутирајућим самопоштовањем, преокупиран собом и сопственим успехом, у стању да тражи признање и подршку, без емпатије с другима, такорећи искоришћавајући их.³² Његово грандиозно Ја читавало се у реторици: „Ја сам једини који може да заврши рат у Вијетнаму“ изјавио је Никсон Х. Р. Халдемену (Haldeman) свом шефу кабинета.³³ Ипак, можемо да се упитамо да ли је то било управо тако, јер се онда губе из вида Никсонови ставови према објективним проблемима с којима су се САД суочавале, а нарочито према Кенедијевој и Џонсоновој краткорочној политици без визије и склоности ка војним акцијама на спољнополитичком плану.

После многих болести и смрти двојице браће, Никсон је имао снажан осећај кривице што је преживео. Цео свој живот доживљавао је као превазилажење криза уз велику жељу за успехом. Зато је и чезнуо и уживао у моментима подршке својих присталица и пријатеља. Изгледа да је „требало да Ричард и други дечаки имају више забаве у детињству“,³⁴ као што је говорила његова мајка.

31 Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, стр. 614.

32 Volkan Vamik *et al.*, *Richard Nixon A Psychobiography*, стр. 89.

33 *Ibid.*, стр. 117.

34 David Wallechinsky and Irving Wallace, *The People's Almanac*, стр. 329.

Из свега наведеног јасно је да је Никсонова личност заиста сложена, делом тајанствена, на дистанци према другима, увек формална, са мотом да не бринете о томе шта други мисле о вама.³⁵ Био је паметан и талентован, али чудан и највише медијски прогањан председник САД,³⁶ нарцисоидан и параноичан, могао је да себе мотивише, али да се није баш најбоље осећао са самим собом.³⁷ Имао је утисак да ће бити оклеветан, преварен, неправедно узнемираван, несхваћен, потцењен, али да ће захваљујући својој вољи, упорности и обазривости превазићи наведене околности.

Други аутори наводе да је био „...чудан човек, стидљив, који је најбоље функционисао када је био сам са својим мислима...“³⁸ Видео је најгоре у људима, носио се идејом величине, није могао да се отвори према другима и стога није могао да се отвори према величини.³⁹ Као председник САД, Никсон је носио злу коб сопствене личности.

Мотив постигнућа и мотив моћи код њега су били изражени у превеликој мери. Никсон је, од раног детињства, па све до позне старости, тежио успеху. Ти мотиви су у линији с мотивом признања, јер је осећао дух такмичења у свему: у политичкој борби, интервјуима, разговорима... Волео је да све лично организује, да доминира и да утиче на људе.

Мотив аутономије је код њега јачи него мотив афилијације. Он није бринуо шта други мисле о њему и то је један од главних савета који је давао људима, тежио је безодговорности („Вотергејт“, приватни фондови...), није се обазирао на правила која су могла да угрозе његову слободу у одлучивању.

Насупрот томе, мотив афилијације код њега се није манифестовао онако како је операционално дефинисан. Никсон није имао добру реч за већину људи и видео је најгоре у људима. Није очекивао емоционалну подршку, позитивну стимулацију и пажњу других. Није се осећао добро међу људима, штавише, осећао је стид и nelaгодност. Психолошки гледано, Никсон је озбиљно патио од недостатка мотива афилијације, био је аутономан, с неутољивом амбицијом и идејом величине.

Поред наведених мотива, Никсон је као сложена личност испољавао одређене, назовимо их психопатолошке тенденције, као и психосоматске епизоде. За њега је карактеристична појава нарцизма коју је често испољавао у својим говорима дајући себи историјску димензију (по први пут у историји) и наглашавајући, или пренаглашавајући своју улогу у томе. У својој књизи *Свегок моћи*, Џон Ерликмен, помоћник

35 Elizabeth Drew, Richard M. Nixon, *The American Presidents Series: The 37th President, 1969–1974* (New York: Times Books, 2007), 1st ed., стр. 150.

36 *Ibid.*, стр. 151.

37 v. Conrad Black, *Richard M. Nixon: A Life in Full*.

38 Richard Reeves, *President Nixon. Alone in the White House* (New York: Simon & Schuster, 2007), стр. 12.

39 *Ibid.*, стр. 13.

председника за унутрашње послове, наводи да је Никсон толико често употребљавао синтагму „први пут у историји” да ју је користио и за сасвим безначајне догађаје.⁴⁰ Све што се дешавало у кампањи дешавало се први пут у историји. То се наставило и после његовог председниковања у свим могућим ситуацијама – када је Реган успео да издејствује, по први пут у историји, повлачење совјетских трупа из Авганистана, или када се, по први пут у историји, отворила председничка библиотека у његовом родном месту Јорба Линда.⁴¹

Неколико психоаналитичара, попут Рангела, Вомика и Дода, бавило се Никсоновом структуром личности. Њихова главна запажања односе се на нарцистичку личност која се очигледно манифестује код њега. Нарцизам, у његовом случају, није само пожељна карактеристика, већ неопходна за опстанак особе.⁴² Нарцистичке особе, су преокупиране сопственом важношћу и фантазијом о непрекидном успеху и сопственој узвишености. Иако траже уважавање, чак дивљење, оне су резервисане, хладне и пате од недостатка емпатије.⁴³ Имају тенденцију да искоришћавају друге људе, сматрајући да им је то право дато јер они, у ствари поседују грандиозни селф.⁴⁴

Код Никсона видимо претерану нарцисоидност, али она није малигне природе. Никсон је успешан у својој организацији личности, код њега видимо да пренаглашену потребу да буде први, „број један”, како у споственим очима, тако и у очима других.⁴⁵ Све лидерске позиције које је освајао, служиле су му да одржи висок ниво самопоштовања, како би избегао анксиозност. Те позиције, од председника разреда, до највишег лидера, у ствари су му служиле као оклоп који је штитио од анксиозности, и представљале су доказ сопствене вредности.⁴⁶

Однос према дивљењу публике, аплаузима читовао се у пажњи коју је придавао писању говора, где је посебно обраћао пажњу на ефекат који ће оставити на публику, „тражећи” аплауз.⁴⁷

Он је био тај који би требало да увек буде у центру пажње. Љубомора коју је испољавао кад је Кисинџер добио Нобелову награду била је више него очигледна.⁴⁸ То га је чинило и параноидним. Када је видео колику пажњу Кисинџер добија од публике на аеродромима приликом

40 Vamik Volkan *et al.*, *Richard Nixon A Psychobiography*, стр. 94.

41 *Ibid.*, стр. 94.

42 *Ibid.*, стр. 89.

43 *Ibid.*, стр. 90.

44 *Ibid.*, стр. 90.

45 *Ibid.*, стр. 91.

46 *Ibid.*, стр. 92.

47 *Ibid.*, стр. 93.

48 Harry R. Haldeman & Joseph DiMona, *The Ends of Power* (New York: Times Books, 1978), стр. 124.

дочека, одмах је прекинуо Кисинџеров обичај да се рукује са људима, јер је на тај начин скретао пажњу, коју је Никсон толико желео, на себе.⁴⁹

Да би опстао у политичкој игри, Никсон је лагао у кампањи. Најпознатија обмана је његов чувени Чекерс говор. Обећавао је све што је могао својим гласачима, како би постигао успех. И у то је озбиљно веровао.

Његова позиција и његова моћ чинили су га имуним на све и правила оклоп у коме је живео сматрајући да је недодирљив. Уз подршку својих присталица, нарцистички лидер успешније задржава, или одржава, грандиозни селф.⁵⁰ То га може довести до тога да се осећа имун на физичке болести или бактерије.⁵¹ Али у условима који угрожавају његов грандиозни селф, појављују се манифестације хипохондрије и психосоматске болести.⁵² Никсонове животне кризе покретале су проблеме у вези са респираторним органима, што доводи у везу и Франц Александер. Нарочито нападе анксиозности, као тренутке у којима се одузима дах, а уздисање представља чест знак очајања.

Поврх свега, Никсон никада није признавао пораз који је за њега био привремени неуспех. Он се увек враћао и почињао све изнова, што може представљати отпор смрти односно коначности живота.

Никсон је од ране младости себе видео у јавној служби и предано је радио на томе, уз много неуспеха, али са великом жељом да се издигне из сиромашне средине и да успе у животу.

Никсон је, упркос губитку на председничким изборима 1960. године, остао утицајан у странци, па је постао председник. После оставке због афере „Вотергејт“, једно време био је на маргини друштва да би се после неколико година рехабилитовао и учествовао у друштвено политичком животу са својим саветима.

Пол Џонсон је о њему приметио: „По свим историјским стандардима, Никсон је требало да буде медијски јунак. Био је природан кандидат на ловорикама добре старе традиције успона, без помоћи других и самосталног пробијања. Појавио се ниоткуда. Његово порекло било је за свако поштовање, али је његова породица била непозната. Напредовао је захваљујући колеџу који није био у моди. Није имао другог новца осим оног који је сам зарадио. У почетку није имао ни утицајних пријатеља ни веза. Његовим животом доминирала је страствена жеља да се стави у јавну службу, каткад прерушена у бруталну амбицију, као и патриотизам и љубав према својој земљи које нису знале за границе. Био је самоук и незајажљив читалац, увек спреман да се унапређује,

49 Vamik Volkan *et al.*, *Richard Nixon A Psychobiography*.

50 *Ibid.*, стр. 102.

51 Kenneth R. Crispell & Carlos Gomez, *Hidden Illness in the White House* (Durham, NC: Duke University Press, 1988).

52 Vamik Volkan *et al.*, *Richard Nixon A Psychobiography*, стр. 102

како интелектуално, тако и професионално. Комбиновао је тај поштени јавни напор са снажном кампањом и способностима управљања, који су му донели рани и континуирани успех, а уз то и са скромним приватним животом који је био морално неприкосновен.⁵³

Заиста, Никсон је требало да представља оличење америчког сна, особу која је успела да се уздигне из сиромашне средине и оствари највиши циљ у друштвено-политичком животу. Његова убедљива изборна победа за други председнички мандат указивала је на то да га је велики део Америке прихватио као доброг политичког лидера. Са друге стране, упркос свим успесима, осећао је несигурност, стрепео је да ће његову величину и заслуге приграбити неко други, демонстрирао је грандиозни селф уз елементе параноје што га је довело до ситуације које се највише прибојавао: да сва његова политичка и лична постигнућа, буду потиснута услед афере због које је морао да поднесе оставку на председничку функцију.

Библиографија:

- Black, Conrad, *Richard M. Nixon: A Life in Full*, 1st ed. (New York: Public affairs, 2007).
- Bremer, Howard F., (ed.), *Richard M. Nixon 1913: Chronology-Documents-Bibliographical Aides* (New York: Oceana Publishers, 1975).
- Crispell, Kenneth R. & Carlos Gomez, *Hidden Illness in the White House* (Durham, NC: Duke University Press, 1988).
- Dallek, Robert, *Nixon and Kissinger: Partners in Power*, (New York: Harper Collins Publishers Inc, 2007).
- Drew, Elizabeth, *Richard M. Nixon: The American Presidents Series: The 37th President, 1969–1974* (New York: Times Books, 2007).
- Haldeman, Harry R. & Joseph DiMona, *The Ends of Power* (New York: Times Books, 1978).
- Kornitzer, Bela, *The Real Nixon: An Intimate Biography* (New York: Rand McNally Co., 1960).
- Nixon, Richard M., *RN: the memoirs of Richard Nixon* (New York: A Touchstone Book, 1990).
- Reeves, Richard, *President Nixon. Alone in the White House* (New York: Simon & Schuster, 2007).
- Safire, William, *Before the Fall: an Insider's View of the Pre-Watergate White House* (Abingdale: Routledge, 1975).
- Vamik, Volkan et al., *Richard Nixon A Psychobiography*, (New York: Columbia University Press, 1997).
- Wallechinsky, David & Irving Wallace, *The People's Almanac* (New York: Doubleday & Company, Inc. Garden City, 1975).
- Џонсон, Пол, *Историја америчкој народа*, Књига – Комерц, Београд 2003.

53 Пол Џонсон, *Историја америчкој народа*, Књига – Комерц, Београд 2003, стр. 765.

Lazar Marićević,
Centre for the Development of Serbia

The Personality of a President – Richard Milhous Nixon

Summary: The paper analyses the personality of Richard Milhous Nixon, the 37th president of the USA. He was supposed to be the personification of the American dream. Coming from a poor social background, without friends who could support him, he attended no prestigious schools, and after many rises and falls became the political leader of America. But, as it usually happens with common people, he replaced his success with total failure, being the person who had to resign his presidential office following the Watergate scandal. It is quite possible that several combined factors brought about the break of his second presidential mandate, which he had won with a huge majority of votes. These factors were: his personality, neurotic symptoms, and an increased need for power and achievement.

Key words: power needs, Needs for achievement, autonomy and affiliation, Narcissism, Anxiety, Grandiose Self, Psychosomatics